

Naujienu Antroji Dalis

NR. 905

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

Dienų skeveldros

(Tęsinys)

VI.

P. Cvirka — "asmens kulto" varovas — ir pats krito po jo našta. NKVD jokio skirtumo. Nutrėškė kaip kirminėlį. Jo vieton atėjo labiau lankstus ir labiau išbandytas J. Šimkus. Jis valdė literatūrą 1947—54 m. būvyje. Šimkus buvo įgarsėjęs, rūsčiomis birželio dienomis asmeniškai dalyvaudamas kolegų areštuose. Čekistas savo darbo, kaip ir daugumas budelių, į aukštybes nekelia. Jau reta kuris tai daro. Ana "lietuviškojo" NKVD viršininkas A. Guzevičius biografinėse žiniose nepaprastai kuklus: "1940 m. ir pokario laikotarpy ėjo įvairias atsakingas pareigas".

J. Šimkus šitaip aprašo savo "pasimatymą" su savo buv. direktoriumi Palangoje, Matu Untuliu:

"... Vilniuje vegetarinėje valgykloje matau: sėdi prie staliuko tarsi pažįstamas, bet labai pablogusio veido žmogus, kramto sausą grikių košę, užsisrėbdamas rūgščių pienu. Prėjau arčiau... Mane užplūdo gerų prisiminimų ir visokių kitokių sentimentų banga. O jis sėdi, kaip iš medžio išskaptuotas smūtkelis, tik akys šypsosi.

Apsirengęs buvo pilkšvais milnikais, apsiavęs metpadžiais, su kaimietiška nešmenėle, panašia į elgetos tarbą, su minkšta lapine kepure.

Buvau bebandęs teirautis, gal reikia kokios nors materialinės paramos. Aš gi, iš tiesų, jam buvau visiškai konkrečiai skolingas už knygos išleidimą.

— Nesirūpink — ramiai atsakė jis. — Pats žinai, kad man nedaug tereikia. Keliauju po Lietuvą žodukus lasindamas, dainikas užrašinėdamas, žodyno medžiagą papildydamas.

Keistai atsiskyrėme. Bene keisčiau negu visad anksčiau. Jis nepadavė rankos, tik kepurę truputį kilstelėjo ir, sukdamas į kairę savo kepuriukę, neatsigrįždamas nuėjo po liepomis. Kažko pasidarė ir sunku, ir gaila, ir graudu..."

Ko čia stebėtis! Buvo Partizanų ryšininkas. Svarus švarutėlis žmogus. Žuvo kažkur girios pakrašty.

VII.

Maskva gudri lapė. Visą tautos kovą už laisvę suvedė į kaimo kolektyvizaciją. 1941.8.30 Vilniuje įvyko vad. aukščiausios tarybos sesija, kuri priėmė įstatymą "Dėl vokiečių okupacijos padarinių žemės ūkyje likvidavimas". 1945 m. priimta nutarimas "Dėl žemės ūkio kooperacijos LTSR". Štai mokykloms vadovėliuose rašoma:

"Buožės, buržuaziniai nacionalistai bandė kliudyti Tarybų valdžiai pertvarkyti žemės ūkį. Jie organizavo ginkluotas gaujas. Dar okupacijos metais hitlerininkų apginkluoti buržuaziniai nacionalistai, visaip kurstomi Vakarų imperialistų, žudė naujakurius, Tarybų valdžios atstovus. Buržuaziniai nacionalistai įkalbinėjo tarnautojus ir darbininkus, nedirbti Tarybų valdžiai. Kai kur jie stengėsi pralysti į tarybų valdžios organus dirbti juose kenkėjišką darbą. Tačiau Lietuvos darbo žmonės, susitelkę apie komunistų partiją ir Tarybinę vyriausybę, sugebėjo likviduoti ginkluotas banditų gaujas, demaskuoti buožes. LTSR nutarimas buvo įgyvendintas".

Laisvės kova truko 10 metų, žuvo per 30.000 partizanų ir apie 4.000 "stribų" ir kitokių kolaborantų. Kaip į Vakarus pabėgęs NKVD viršininkas Burlickis spaudai pasakojo, Lietuvos laisvės kova buvo didelis krislas Kremliaus plėšriose akyse. Į Lietuvą buvo sutraukta per 10 geriausia ginkluotų NKVD divizijų. Dažnai operacijoms vadovavo specialistai iš Maskvos.

Tai tada Maskva nukalė terminą "nacionalistinis banditas". Lietuviškieji kolaborantai juo ir dabar operuoja.

Mano galva, keno lūpose žodis banditas, su tuo, kas jis bebūtų ir kokį darbą bedirbtų, save gerbiąs lietuvis — **nebandrauja!!!**

Būkite pažįstami, "stribas" Vincas Giedra ("tarybinis rašytojas"):

"Prasidėjo labai negeri dalykai. Miškinga Dainava buvo pilna ginkluotų padarų, kuriuos žmonėmis pavadinti neapsiverčia liežuvis. Merkinės dangus bemaž kas naktį švytėjo netolimų gaisrų pašvaistėm. Iš kaimo į miestelį bėgo žmonės, vildamiesi čia išsigelbėti. Senieji vertėsi šino bei tuo, jauni — mas ėjo į liaudies gynėjų būrius. Iš pirmųjų liaudies gynėjų plejėdos šių dienų sulaukė toli gražu ne visi".

"1945 m. vasarą įstojau į komjaunimą. Nors buvau gimnazistas, bet svarbesnių politinių ar ūkinių kampanijų metu tekdavavo palikti klasės suola ir ištisas savaites gyventi suirutės draskomame kaime, nežinant, iš kurios pakrūmės ar namo į tave pyksterės".

Nervams pakrikus, atsiprašant, rašytojas, nuvažiavo į Leningradą. Bet nėtrukus grįžo. Pats rašo:

"...dirbau Merkinės valsčiaus komsorgu, vėliau — Varė-

(Nukelta į 2 psl.)

Pavasario ženklai miesto parkuose.

DR. J. ŠABANO ŽODŽIAI SŪNUI IR VISIEMS LIETUVIŲ VAIKAMS

Tėvynės meilė krikščolinė, pasakyta paprastais ir labai nuoširdžiais žodžiais

Dr. Juozas Šabanas, kovo 20 dieną Chicagoje miręs ir kovo 23-čią sudėgintas, buvo galvojančias žmogus. Jis buvo geras gydytojas, labai padorus žmogus ir pavyzdingas tėvas. Jis dirbo ilgas valandas, bet jis rasdavo laiko ir paskaityti. Skaitė ne vien laikraščius bei žurnalus, bet ir knygas įvairiais medicinos, mokslo ir visuomeninio gyvenimo klausimais. Jis buvo galvojančias gydytojas, jis apgalvodavo kiekvieną svarbesnę kasdieninio gyvenimo problemą, dažnai visų kartojamą ir kartais blukstančią.

Savo mintimis jis pasidalindavo su artimaisiais bičiuliais, kartais sumetęs straipsnelį paįsūdavo į laikraščius. Bet labiausiai jis mėgdavo mintis išdėstyti savo sūnui Algiui. Kai Algis paaugo ir jį supantį pasaulį suprato, tada su sūnumi daktaras gyvu žodžiu dalindavosi. Bet kol Algis buvo mažiukas, tai daktaras kilusias mintis įrašydavo į bendrą tėvo ir sūnaus knygą, kad sūnus galėtų pasiskaityti net ir tuo metu, kai tėvo nėra arba kai jo visai nebus.

Dr. Juozas Šabanas mėgdavo stebėti gyvenimą, pasvarstyti gyvas problemas ir pasidaryti išvadas. Vienas išvadaš jis pasidalindavo su namiškiais ir artimais bičiuliais, o kitas jis užrašydavo. Jis užrašė daug gražaus apie gimtinį savo kraštą, apie Motiną, apie gamtą ir apie žmonių santykius. Visos jo mintys buvo taikomos sūnui Algiui. Jis norėjo, kad Algis save pažintų ir savo tėvą pažintų. Viską jis dėstė aiškiai lietuvių kalba ir krikščoline meile, kokį tiktai tėvas gali jausti savo sūnui. Mums atrodo, kad 1945 metų rugsėjo mėnesį Dr. J. Šabanas įrašė pačius gražiausius

žodžius, kokius iki šio metu bet kuris mūsų tautietis yra parašęs. Jis rašė juos mažiuliam savo sūnui Algiui, bet kiekvienas tėvas galėtų juos perskaityti ir bandyti įdiegti savo vaikams.

Štai Dr. Juozo Šabano žodžiai:

Čia vėl pradėdau rašyti po didelės pertraukos. Jau praėjo daugiau kaip metai, kai berašiau į šį sąsiuvinį. Per tą laiką įvyko daug įvykių pasauly, o tu jau pasitempei ir paaugai į gražų berniuką. Jau daugiau kaip prieš metus, mes turėjom palikti savo Tėvynę ir joj Tavo bobutę. Mūsų Tėvynė kenčia sunkius laikus, o jos vaikai tiek palikę joj, tiek ir už jos sienų vargsta ir gyvena viltinai vėl Tėvynėn grįžti. Tu esi dabar laimingas tiek, kad nežinai ir nesupranti, ką reiškia netekti savo krašto, savo žemės. Tau Tėvynę dabar atstoja Tavo Motina, kuri su Tavim kalba mūsų gimtąja kalba ir pasakoja Tau pasakas, kurias ji pati Tėvynėj išmoko.

Tik dvi vertybės pasatly tėra: Motina ir Tėvynė. Motina kaip besąlyginis meilės, pasiukojimo gerumo šaltinis. O Tėvynė yra Tavo žemė, kurioje tu esi šeimininkas, kur tu turi pagrindą po kojom, kur tavo seneliai ir proseniai gyveno, dirbo, vargo ir džiaugėsi. Kur mūsų graži kalba išaugo, kur nuo neatmenamų laikų buvo mūsų gaudžios dainos dainuojamos, gražios pasakos pasakojamos, kur atsirado mūsų gražūs papročiai ir išsivystė mūsų būdas.

Jeigu tu Tėvynėn grįši, gyvendamas pamatysi joj ir tamsių dėmių. Nesigraudink dėl to,

(Nukelta į 2 psl.)

Lietuvis gydytojas lietuvių gyvenime

(1968 m. kovo mėn. 16 d. Clevelande skaityta paskaita)

(Tėsinys)

Gydytojas Vincas Tercijonas (1890—1964) — tylus, mažai tepastebimas kasdieniniame gyvenime, bet iškilus savo darbais. Kruopščiai atlikdamas savo profesinį gydytojo darbą, Tercijonas tokiu pat rūpestingumu, dirbo lietuvišką kultūrinį darbą įvairiose organizacijose ir lietuvių spaudoje. Jis yra parašęs daug mokslinių mediciniškų ir populiarių straipsnių ir išleidęs keletą knygų. Tercijonas niekada nebuvo turtingas, bet Lietuvos okupacijos metais nekartą

paslaptimis yra parėmęs kovotojų pagrindį gana stambiomis aukomis. Čia, Amerikoje, dr. Tercijonas neturėjo nei puošnių rezidencijų, nei dailių automobilių, nei kitokio liuksusinio turto, bet tūkstantinėmis aukomis rėmė lietuvišką darbą: Lietuvių Bendruomenę, Lietuvių Fondą. Tada darė gyvendamas ir dar pažymėdamas pomirtiniu testamentu. Dr. V. Tercijonas 1962 m. buvo paskyręs 1000 dolerių premiją studijai išaiškinti lietuvių nykimo priežastis Amerikoje. Siūlė 500 dol. pre-

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

nos rajono laikraščio redakcijoje. Tai buvo pamokantys, pavojų romantikos perpinti metai.

„Išlandžijom su draugais visas apskrities girias. Išklampojom visų klastingus lūnus palei Baltarusijos pasienį. Numindėm beveik kiekvieną slenkstį. Ragindavom vykdyti prievoles, organizuodavom raudonąsias gurguoles, kartais patys kuldavom užsispyrusių didžiulaukių javus, steigdavom rinkiminius punktus ir juose dirbdavom. Bėgiojom nuo banditų ir patys juos vejojom. Suvalgėm kalnus vaisingųjų dzūkų duonos, tuos kalnus užpildami naminės kūdromis. Ne kartą mums pro ausis švilpė kulkos, ne vieną draugą palaidojom“.

Laisvalaikiu rašinėdavo eilėraščius... vaikams (brr....).

O čia J. Macevičius (TSKP narys ir rašytojas):

„Mes atėjom į gyvenimą, kaip nuoširdūs geri paprastai žmonės, o gyvenimas padarė mus kareiviais, kartais prokurorais ir teisėjais. Ir mes nesigailime. Juk kažkas turėjo likviduoti ginkluotas gaujas, juk kažkas turėjo parašyti kaltinamąjį aktą ir padaryti nuosprendį buržuaziniam nacionalistui. Visa tai buvo skirta mūsų kartai. Ir mes vykdėme savo pareigą... Kartais klydome, bet klydome vardan didelių dalykų. Ir mokėjom už savo klaidas. Kartais tai buvo priešo kulka į nugarą...“

V. Rimkevičius (rašytojas!) „kaimo kronikose“ rašo:

„Į mano kambarį atėjo rūtūs metai. Kai mirtis buvo įprasta, kaip troleibuso sustojimas šiandien. Sukrečiantį, bet įprasta.“

Ir aš geriu tuos metus pilna burna ir jaučiu kaip gryną orą...“

Toliau V. Rimkevičius taip rašo:

„...Tie metai pervertino visas vertybes. Visą išdėgino, kartu viską statė iš naujo. Pradėjo naikinti patį didžiausią žmogaus priešą, kartu patį švenčiausią, patį žiauriausią kaimo dievą — nuosavybę. Kažkodėl dar gyvas įsitikinimas, kad žemės nuosavybės panaikinimas — tai ežių sturimas, tai trakto-

ria, kuriuos kažkur žegnojusi bobutė, tai pareiškimas, parašytas pieštuku: „Prašu priimti į kolūki“ ir t. t. Tai tik skurdi, paviršutiniška tų metų tiesos dalis. Tiesa dažniausiai — tragiška, ypač tiesa, kurios pergalei reikėjo tiek aukų. Toji tiesa — tai revoliucija, kuri tęsiasi ir šiandien, kuri tęsis dar ilgai. Ne viskas išsprendžiama pareiškimu prašymu. Daugelis senosios kartos žmonių, kurie ant savo pečių sąžiningai nešė kolūkių žemę, niekaip negalėjo sutikti, kad jinai ne jų, kad jinai — visų. Jie ir mirs, nusinėdami šią tragediją ir savo šventą darbą į kapus. Šios jų tragedijos pradžia, kaimo atgimimo pradžia — tie rūtūs metai, per kuriuos visos sąvokos prasipletė ligi begalybės, kurie išlaisvino žmogų“.

J. Požera išdidžiai sako:

„Esu partijos narys. Štai ir viskas“.

J. Požera 14 metų amžiaus buvo išvežtas į Sibirą. Grįžo praskalautais smegenimis. Grįžęs dirbo teatre. Susiginčiojo su tėvu. Ans mirė smūgio ištiktas. O sūnus nuėjo su partija. Šiuo metu partijos pavestas reklamuoja Sibiro taigas kaip itin patogias lietuviams įsikurti.

Dar vienas — V. Petkevičius! Šiuo metu aukštuose NKVD postuose. Jis neseniai išleido romaną lyg ir atsiminimus iš jaunystės kai sribas buvo. „Apie duoną, meilę ir šautuvą“ buvo kaip mat išpirktas romanas, nes žmonės tebeatsimena laisvės kovas. Čia viena ištraukėlė:

„Nepyk, komsorge, už atvirumą. Jeigu dar kartą patekšit lavonus ant turgaus, aš iš būrio išeisiu. Ne prie širdies man šitokie dalykai...“

„Jūs nutėskėt juos ant turgaus, išbraukėt du priešus iš knygų, o nepagalvojot, kad vienas našlė paliko, o kitas — vaikų kirbinę. Kiek priešų iš jų išaugs ir kiek draugų? O tu žinai, ką reiškia motinos žodis, kai jie klausysis jos skundo apie tas banditiškas šermenis turgaus aikštėje?...“

„Tarybų Lietuvos Rašytojus“ baigsime apžvelgti kitą kartą.

(Bus daugiau)

J. Cicėnas

miją tam, kas parašytų knygą, kaip mūsų išeivijos šeimose išsaugoti ir ugdyti lietuviųbę.

Paminėjau dviejų generacijų gydytojus visuomenininkus, pradėdamas gimusiais 1843 metais ir baigdamas gimusiais 1890 m. Iš pirmutinės generacijos atrodo, kad jau nė vieno nebėra likę gyvųjų tarpe. Iš antrosios generacijos dar vieną kitą turime. Atėjo trečia generacija. Ir ši gydytojų generacija tebegyvena Basanavičiaus, Kudirkos idealais ir tęsia jų garbingą darbą savo tautai.

Gydytojų vardų neminėsiu. Bet ir šioje jaunojoje generacijoje jau atsirado spragų. Antai jaunas ir kūrybingas gydytojas Julius Kaupas, gimęs 1920 metais, netikėtai mirė. Jis, bedirbdamas savo profesinį medicinos darbą, tuo pačiu metu sėkmingai reišėsi kaip lietuvių literatūros kritikas, publicistas ir rašytojas. Už savo pasakų rinkinį „Daktaras Kripštukas pragare“ 1948 metais dr. Kaupas gavo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus premiją. Deja, savo kūrybingojo darbo metais jis mirė.

Paminėjau trijų paskutinių generacijų gydytojus. Paminėjau jų tik vieną kitą, labiau žinomus vardus. Vienu atžvilgiu jie labai panašūs į vienas kitą: būdami gydytojai ir dirbdami savo profesijos darbą, tos savo profesijos nelaikė savo gyvenimo tikslu: jų profesinis darbas, tarytumė, tebuvo tik priemonė aukštesniam tikslui siekti. Išbūdinti Tautą, išjudinti ir paskatinti ją į kovą su prispaudėju okupantu, išsikvoti sau laisvę, — štai ko siekė tie lietuvių gydytojai, čia jų buvo pagrindinis darbo tikslas.

Dabar mes žvelgdami į laisvės kovas, vykusias prieš 50 metų, galime numanyti, kad be „Aušros“, „Varpo“ ir kitos ano meto lietuviškos spaudos, be Basanavičių, Kudirkų, Šliupų, Grinių ir daugelio kitų į juos panašių pasišventėlių vargu ar mūsų Tauta 1918 metais būtų susilaukusi Lietuvos atgijimo.

Dabar, kai kalbame apie lietuvių, ypač lietuvių inteligento pareigas savo Tautai, pagalvokime, kokio tolimesnio likimo mūsų Tauta būtų susilaukusi,

DR. JUOZO ŠABANO ŽODŽIAI SŪNUI

(Atkelta iš 1-mo psl.)

nes nors ir raukšlėto ir negražaus veido Tavo Motina, ji visada lieka Tavo motina, kurios nekeisi ir negali pakeisti į ką kitą.

Tegu tavo darbas ir meilė Tėvynei padeda nuvalyti nuo Jos tamsias dėmes. Žinok, kad didžiausio pasitenkinimo ir džiaugsmo rasi tame savo darbe, kurį tu dirbsi Tėvynei ir jos vaikams.

Jeigu likimas taip lemtų, kad tu savo Tėvynei nebematytum, mylėk ją lyg savo Motiną. Žinok, kad tavo nelaimingoj Tėvyneį liko tavo senelių ir prosenelių kapai, iš kurių paveldėjai tu savo kalbą, savo būdą. Visur, kur tu bebūtum, nesuauksi su ta žeme, po kurią vaikatai, nes ji ne tavo.

Kur tu pasauly likimo blaškomas bebūtum, nepamiršk

savo Tėvynei, daryk viską, kad jai grįžtum. Jeigu tu grįžti negalėtum, stenkis, kad grįžtų tavo vaikai.

Kai tu po pasaulį klajodamas susitiksi lietuvi, žinok, kad jis yra tavo Tėvynei dalelytė, sutik jį, kaip brolių. Mūsų yra labai nedaug ir mes niekam nereikalingi, tuo labiau mes turim krūvoj laikytis, kad visokių pasaulio sumišimų laiku nežūtume mes ir neišnyktų mūsų Tėvynei vardas.

Tą aš čia rašau toli nuo Tėvynei. Tavo tėvai ir tūkstančiai tautiečių šiuo metu tik viena viltimi gyvena — grįžti į savo krašto laukus ir miestus, nes visi dabar praktiškai patyrė, ką reiškia netekti savo žemės ir artimųjų. Tu to nesupranti dabar. O kai išaugs, tau nelinksi tėvai to patirti.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 60 metų tarnauja lietuvių visuomenė ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdrau-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS nieieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijū. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10007

JURGIS JAŠINSKAS

SPAUDOS PABIROS

(Iš ciklo: "Poetas ir revoliucionierius")

Kai kurių J. Janonio raštų likimas

Prof. V. Kubilius 1962 m. yra parašęs monografiją apie poetą Julijų Janonį. Be jos ir vėlesniais metais grįžta prie šio kūrėjo ir, sakysime, 1966 m. Lietuvoje išleistoje apie Janonį rinktinėje: "Literatūra ir kalba" VIII tomas, pateikia ilgoką straipsnį vardu: "J. Janonis tarybinėje lietuvių kritikoje". Čia vienoje vietoje sakoma:

"...Kiek daug tarybinio laikotarpio buvo surasta poeto kūrinii, galima spręsti vien iš to fakto, kad rinkinyje "Eilės" (1918 m.) tėra vos 104 eilėraščiai, o "Raštų" dvitomyje (1957 m.) jų jau randame dvigubai

daugiau — 215..." Tačiau: "Ieškant ir skelbiant naujus Janonio kūrinius, padaryta iš tikrųjų labai daug, nors ir ne viskas. (Pabraukta mano J.). Ligi šiol tebėra nežinomas daugelio Janonio rankraščių likimas, netų, kuriuos jo motina 1921 m. išsivežė į Ameriką".

Mano pabrauktuosius žodžius rašydamas, V. Kubilius, matyt, visai nebuvo skaitęs Janonio motinos atsiminimų, esančių "Raštų" dvitomyje, II t. Ten 480 psl. poeto motina rašo: "Buvo didelė daugybė jo raštų, ale karas (I-sis) haisusis viską sunaikino. Kas liko nog ugnies (1915 metais Beržiniuose sudegė Janonių namai, kuriuose Ja-

noniai tada nebegyveno, bet ten buvo likę nežinia kiek poeto rankraščių. Janoniai tada gyveno netolimame nuo Beržinių kaime — Melaišiuose. J.) tai vokiečiai sunaikino. Valaitis (Zigmas Valaitis, komunistinių pažiūrų lietuvis, I-jo pasaulinio karo pokario laikais rinko Janonio rankraščius, kuriuos 1921 m. bendrovė "Šviesa" išleido rinkiniu: "Juliaus Janonio Raštai", Zigmą Valaitį, "asmenybės kulto laikotarpiu — Stalino galyne Rusijoje nužudė patys komunistai. J.) "kitus raštus paėmė, bet buvo daug dainų" (poetas Julius Janonis, mokymdamasis Biržų progimnazijoje, buvo labai stropus lietuvių tautosakos rinkėjas. J.), "Patarlių, priežodžių ir dar kokių raštų. Tai kai važiuoju Amerikon, Kaune — aš nepamenu — ar "Aušrinei", ar kitur padavėm. Bet kas žin, kas pasinaudojo tais jo raštais". Taip rašo poeto motina 1940 m. savo atsiminimuose.

O kas tais raštais, paliktais Kaune 1921, pasinaudojo, galima matyti iš sutarties, kurią Janoniai padarė su "Šviesos" bendrove Kaune, 1921 metais. Tos sutarties tekstas (skelbiamas viešumai pirmą kartą. J.) yra toks:

(Teksto kalba netaisyta). "1921

m. birželio m. 27 d. mes žemiau pasirašiusieji mirusio 1917 m. gegužės m. 17 d. poeto Juliaus Janonio (Vaidilos Ainio), raštų paveldėtojos nepilnametės sesers Emilijos Janonytės globėjai — tėvai Lietuvos piliečiai Biržų - Pasvalio apskrįcio, Biržų Valsčiaus, Kilučių kaimo (pirmiau Beržinių kaimo) Martynas ir Marė Janoniai, šiuo Koperacijos Bendrovei "Šviesai" Kaune pavedame išimtinon teisėn spausdinti ir leisti Juliaus Janonio (Vaidilos Ainio) raštus ir fotografijas, rinkti ir spausdinti raštus, laiškus, fotografijas ir abelnai visą kai dėl poeto gyvenimo ir darbų medžiagą.

Šiuo be Koperacijos Bendrovės "Šviesos" sutikimo draudžiamė kam nors Lietuvoje ar kitose šalyse leisti ar perspausdinti minėto poeto raštus, taip pat draudžiamė atskiras eiles, raštus, laiškus, ir fotografijas leisti, spausdinti ar perspausdinti atvirukų, paveikslų, ženkliu ar kitu būdu.

Koperacijos Bendrovė "Šviesa" savo teisės dėl minėtų raštų gali perduoti kitai organizacijai ar asmeniui.

Perleidžiamieji raštai įkainuojami sumoje vieno šimto auks. (100 auks).

(Nukelta į 6 psl.)

Lietuvis gydytojas lietuvių gyvenime

(Atkelta iš 2-ro psl.)

Jei anie minėtieji šviesieji anometo inteligentai, būtų užsi-sklendę savo profesinio darbo kabinetuose ir tikėtai tam profesiniam savo darbui būtų teatsidavę. Aišku, jie gal būtų galėję pasidaryti aukštesnių profesinių kvalifikacijų medikai ir gal jų profesinė paslauga saužai žmonių, o visos Tautos tikėtai trupiniui, būtų buvusi tobulesnė. Bet ką iš tokių profesionalų, kad ir labai gerų, būtų laimėjusi visa Tauta? Taip, iš tikro ką iš tokių quasi inteligentų būtų laimėjusi mūsų Tauta? Nieko. Tauta būtų likusi tamsosje, be švietėjų, be kelio į laisvę. Ir jeigu mūsų laisvės promotėjai — Basanavičius, Kudirkka ir visi kiti į juos panašūs inteligentai nebūtų buvę tik labai geri savo srities specialistai, bet būtų tegyvenę tik sau, savo asmeninius potroškius tenkindami, — kas šiandien beatsimintų Basanavičių, Kudirkką, Šliupą, Grinių, Staugailį ir kitus? Jų vardai jau seniai būtų užmiršti, lyg nebuve.

Štai kur žmogaus tikroji paskirtis: gyventi ne vien tik sau ir savo šeimai, bet gyventi, dirbti, aukotis visai Tautai. Ir šiandien mes, lietuvių medikai, žvelgdami į praeitį, galime pasigėrėti, kad mūsų eilėse būta taug konfratų, kurie savo gyvenimą įprasmino, atiduodami jį savo Tautai. Teliuka jie mums šviesiu pavyzdžiu!

Baigdamas dar norėčiau keletą žodžių pasakyti apie dabartinę mūsų lietuvių gydytojų generaciją. Žinoma, betenka kalbėti apie mūsų emigracijos gydytojus. Ir reikia džiugiu žodžiu pasakyti, kad dabartinės generacijos mūsų lietuvių gydytojai tebeina Basanavičiaus — Kudirkos keliais. Tai šviesus reiškinys dabartiniame mūsų Tautos nakties kelyje.

Lietuviškos visuomeninės iniciatyvos ir darbo bene daugiausia bus parodę Klevealndo ir

Čikagos gydytojai. Jau keliolika metų, kai jie įkūrė savo profesines - tautines organizacijas; 11 metų garsėja Klevelande Lietuvių Gydytojų Draugija savo tūkstantinėmis premijomis lietuviškam kultūriniam darbui paremti. Ir Čikagos Lietuvių Gydytojų Draugija savo parama lietuviškam kultūriniam darbui stengiasi neatsilikti nuo klevelandiškių savo konfratų. Šitų teritorinių draugijų pastangomis susikūrė ir Pasaulio Lietuvių Gydytojų Draugija. Tai labai teigiami reiškiniai, ypač todėl, kad šitos profesiniu - tautiniu pagrindu įsikūrusios, draugijos gyvena lietuvišką gyvenimą ir eina kartu su Tauta, remdamos lietuvių kultūrinį gyvenimą.

Ne be to, kad ant mūsų didelio lietuviško medžio viena kita šakelė nenuvystų, nenudžiūtų, o nudžiūvus nukrenta ir tik patrešia Amerikos žemele. Gal tai biologinės atrankos dėsnis, kad atkrinta ne tik tie, kurie fiziškai silpnai, bet toks pat likimas ištinka ir dvasines - moralines menkystas. Ir tai nedažni, tik pavieniai atsitikimai, o mūsų lietuvių medikų visuma tebėra tautiškai gyva ir sveika. Štai palmkime kad ir Lietuvių Fondą. Jo reikšmė mūsų kultūriniam gyvenimui labai didelė, ogi tą Fondą kuriančios jėgos labiausiai dinamiškos mūsų jaunėsnesės gydytojų generacijos tarpe. Tuomi ne tik džiaugtis, bet ir didžiutis galime.

Pagaliau reikia paminėti lietuvių gydytojų organizuoto veikimo laikrodį. Tai profesinis spausdintas žodis — "Lietuvių Gydytojų Biuletenis", kuris eina jau devinti metai. Apie jo reikalingumą ir svarbą netenka nė kalbėti. O koks jis turėtų būti, kokios krypties? Jam neklaidingą kelią gali rodyti tik "lietuviškas kompasas", toksai kompasas, kuris rodė kelią mūsų Tautos laisvės promotėjams: Basanavičiui, Kudirkai ir visiems jų bendradarbiams — talkininkams.

(Pabaiga)

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Licensed by VNESHPOSYLTORG

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą siunčiant

DOVANAS - SIUNTINIUS Į LIETUVĄ ir kitas USSR dalis Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuota skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Affiliated with PODAROGIFTS, INC.

priima užsakymus BUTAMS giminėms gyvenantiems Lietuvoje ir Sovietų Sąjungoje, o taip pat Sovietų gamybos visokioms prekėms, jų tarpe — automobiliai, motociklai, televizijų aparatai, radio transistoriai, magnetafonai (tape recorder), kuriuos galima užsakyti per mūsų firmą.

Informacijų ir nemokamų katalogų prašykite mūsų vyriausioje įstaigoje ir visuose mūsų skyriuose.

Cosmos Parcels Express Corporation

45 West 45th Street, New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — 245-7905

SKYRIA I:

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-8808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFALLO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO, ILL. 60622. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO, ILL. 60608. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	365-5255
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030,	246-0215
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN, Ohio, 44503. — 309 W. Federal Street	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. — 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	274-6400
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA, Pa. 19122. — 1214 N. 5th St.	PO 3-4818
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 169 Millbury Street	SW 8-2868

FIDELIO OPEROS VAIZDAS VEIKALO PABAIGOJE.

JUOZAS STROLIA

BEETHOVENAS LIETUVIŲ SCENOJE

Mūsų "didžioji" spauda, propaguodama kai kurių mūsų dainininkų į plokšteles įdainuotas kitataučių menkos vertės dainuškėles, kai kada nuėdavo į tolimas pievas ir prirašydavo tokių "aukštų" minčių apie muziką, kad, girdi, su Beethovenu, mūsų tauta netoli tenuvažiuosianti, bet tik su tokiais kūrinių, kaip tvistas, spaudos baltas valsai ir panašus menas.

Kiti entuziastai, pirmąsyk išgirdę naujoviškosios XX-jo amžiaus muzikos bandymus (tai pavadinau bandymais, nes ir visose su labai išlepintu muzikos skoniu tautose, tiek ketvirtadalių tonų, tiek ir dvyliktonė muzika dar nėra įgijusi pastovaus pripažinimo, bet yra dar teltalaimoma studijų ir bandymų dalyku), skelbia, kad su naujoviška muzika mes esą pasistūmėję bent 60 metų į priekį, visai nutylėdami, kad Lietuvos nepriklausomybės laikais mūsų tauta, teisingiau, — mūsų inteligentija daugumoje nežinojo Veretinskį ir Dolskį su Šabaniausku ir kad visos naujoviškosios muzikos kryptys dar tebėra neperkandamas riešutas. Jei kas iš eilinių muzikos mylėtojų aiškintų, kad jis geriau supranta ir jam geriau patinka ultramoderninė m u z i k a už klasikinę a r b a romantinę, tai kažin ar jis tik nemeluotų ne tik kitiems, bet ir sau pačiam?!

Ne vien muzikos srityje, bet ir kitose srityse kai kada mėgstama iškelti dabartį aukščiau už praeitį. Pvz., pastačius kuriam nors Lietuvos mieste dar nebūtą skulptūros figūrą, būdavo trimituojama, kad tai būsiąs amžinas paminklas. Vos keletui metų praslinkus, tie skulptūros paminklai betgi imdavo trupėti ir rodyti kitas gedimo žymes, tuo tarpu kai iš po Graikijos griuvėsių atkastus skulptūros kūrinius, nušluosčius nuo jų dulkes, tyrinėtojai rasdavo tarytum naujus.

Tokios mintys apniko įeinant į Marijos aukštesniosios mo-

kyklos salę, kur praėjusį šeštadienį, kovo 30 d., buvo statoma vokiečių klasikinio periodo kompozitoriaus Liudviko van Beethoveno vienintelė opera "Fidelio".

Beethovenas nebuvo operų kūrėjas. Jis buvo simfonikas pilna to žodžio prasme. Nors po poros metų sukaks nuo jo gimimo dienos du šimtai metų, bet jo simfonijos ir kiti instrumentiniai kūriniai ligi dabar nenuėina nuo pasaulio muzikos estradų.

Būdamas didžiosios prancūzų revoliucijos sekėjas, Beethovenas neliko abejingas ano meto Europoje vyravusiai žūtbūtinės kovos prieš savanaudiškumą, neteisębę, priespaudą dvasiai ir išsilaisvinimo pastangoms ir darė pirmąjį bandymą, sukurdamas "Fidelio" operą.

Nors "Fidelio" opera yra panaši į Cherubinio "Faniską", de La Sueurs "Kaverną" ir kitas madingas ano meto baisenybių operas, bet joje svarbią vietą užima moters (Leonoros) ištikimybė (fidelity-Fidelio) ir jos heroizmas beatodairiškame savo mylimo vyro išlaisvinimo žygyje.

"Fidelio" opera niekuomet neturėjo didelio pasisekimo ir todėl ji buvo daug kartų taisoma, perkomponuojama, o jos uvertiūra buvo net keturis kartus perkomponuota. Pvz., uvertiūra "Leonore Nr. 3" yra išvystyta į stambų simfoninį užbaigtą kūrinių, po kurios net atkrinta reikalas klausytis pačios operos. Todėl minėtoji uvertiūra yra palikusi daugiau kaip koncertinės muzikos kūriny.

"Fidelio" operos premjera 1805 metais Vienoje, lygiai kaip ir 1806 m. ji perkomponuota ir sutrumpinta, ten pat išgyveno nepasisekimą. Neturėjo didesnio pasisekimo nė su kito autoriaus parašytu libretu, ir 1814 metais visai perkomponuota. Todėl ji pačioje jos kilmės tėvynėje Austrijoje ir Vokietijoje niekuomet neturėjo didesnio pasisekimo už tą, su Beethoveno vardu susijusią patiems

vokiečiams svarbią istorinę reikšmę. Mums, lietuviams, tos reikšmės ši opera neturėjo ir neturi. Bet kad ji, o ne kuri nors kita sava arba svetima opera buvo pasirinkta, tenka manyti, kad tai turėjo kuri nors pateisinimą. Svarbu, žinoma, ir tai, kad visa klasikinė muzika yra patogesnė diriguoti, negu modernioji, kur ne tik tempas ir metras kas keli taktai keičiasi, bet kur vienas, neįprastai apsiginklavęs, sąskambis iš vagos muša kitą sąskambį ir dainininkus.

Konkrečiai kalbant apie praėjusio šeštadienio "Fidelio" operos išpildymą, — pirmiausia iš antro galo, — tenka pasigėrėti išlygintais balsais skambėjusį vyrų kalinių chorą, kuris ir dinamikos atžvilgiu, — kaip neprofesionalų sąstatas — buvo be priekaištų, jei nekalbėti apie poros vietų ritminį nedarumą ir "bėgimą" nuo dirigento. Galingai nuskambėjo ir mišrus finalinis choras. Tik čia keletas moteriškų balsų — autonomistų kartais išlysdavo iš bendros darnos ir skyrėsi, sumenkindami prieš tai atsiektą gerą įspūdį.

Operą "Fidelio" vokiečiai vadinavo greičiau suvokalinta simfonija, negu opera. Tačiau tam įspūdžiui atsiekti aną šeštadienį truko styginių instrumentų lygsvaros prieš pučiamųjų instrumentų grupės normalų sąstatą. Todėl pasitaikė, čiose tutti-vietose buvo sunkiai girdimi styginiai instrumentai, o vyravo pučiamieji. Gal tai buvo padaryta taupumo sumetimais, o gal vietos stoka kliudė, nes Marijos aukštesniosios mokyklos orkestrą vieta lengvai

gali talpinti kurį nors kabaretinį sąstatą, bet ne normalų simfoninį orkestrą su keturių styginių prieš vieną pučiamąjį instrumentą proporcija.

Apie "Fidelio" operą dainavusius solistus galima būtų pasakyti, kad jie visi dainavo labai gerai ir, kaip mūsų "didžiojoje" spaudoje įprasta rašyti — buvo visi savo vietose. Tačiau taip elgdamasis aš likčiau "nusikaltęs" tiems solistams, kurie norėtų manyti, kad už visus kitus jie dainavo daug geriau ir kad nevisi buvo savo vietose.

Abi operą dainavusios damos: Daiva Mongirdaitė kaip Marcellina ir Dana Stankaitytė kaip Leonora-Fidelio buvo puikios tiek savo solo, tiek ir ansamblinėse partijose. Prie jų prisidėjo švelnaus tembro ir gana preciziškas solistas Stefan Wick.

Jonas Vaznelis, kaip kalėjimo sargas, kuriam rūpėjo tik "savo pareigą" atlikti, kad tik kalėjimo viršininko neužrūstintus, lygiai atliko nepretenzingas savo solo partijas pareigingai. Solistų ansambliuose jis kartais sudarė pasigėrėtino tembro harmoningai skambančių sąskambių pagrindą.

Algirdas Brazys, kaip kalėjimo viršininkas Pizarro, šį kartą dainavo "pavargęs", o kai kada norėdavo užgti dirigentui už akių, tarytum vejamas. Lygiai ir Stasio Baro balse ir intonacijoje buvo jaučiama pavargimo žymės, dėlei to jo dramatiškumas kai kur gal net laimėjo, nes vidurkis tarpe dur ir moll akordų kai kada būna labai įdomus ir naudingas dramatiškumui paryškinti.

Valentinas Liorentas vaidino valstybės ministerio Don Fernando rolę. Šioje aukšto valstybės pareigūno rolėje natūraliai norėjosi matyti asmenį su galingesniu balsu, bet toks, koks jis buvo, su visu solistų ansambliu skambėjo darniai.

Baigiant tektų pastebėti, kad čia aprašytoji opera Europoje kartais būdavo vadinama "Fidelio", o kartais — "Leonora", nes abi šios rolės yra atliekamos vienos ir tos pat solistės. Taigi, Fidelio arba Leonora šioj operoj yra tas centrinis asmuo, apie kurį sukasi visas operos veiksmas. Ji yra operos primadonna.

Jei abiejuose pirmutiniuose veiksmuose galima buvo gėrėtis maloniai skambančiu sol. Štankaitytės balsu, tai klausantis paskutiniojo veiksmo baigiamojo ansamblio, buvo belkusi tik viena galimybė, būtent šiai gabiajai solistei tik užjausti, nes iš po visų solistų ansamblio ir choro tiršto "apdan-

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order's bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTŪS

Timeless Lithuania — svaraus įnašo laisvės bylai laukiant

„Lietuvos laisvės byla gaus svarų įnašą“, — taip pavadintas vienas „Dirvos“ straipsnis, kuriame aprašomas Lietuvos Nepriklausomybės Fondo (sutrumpintai — LNF) tautininkų organizacijos kovo 2 dienos susirinkimas New Yorke ir leidinio anglų kalba aptarimas.

LNF seniai planuoja ir veikia, kad išėitų anglų kalba veikalas — knyga apie Lietuvą. Autorium buvo parinktas Vincas Rastenis, bet jis knygos neparašė. Dabar knygos autorium ir vyriausiu redaktorium minimas Dr. A. Gerutis, gyvenęs Šveicarijoje. Jo bendradarbiai esą: prof. J. Puzinas, prof. J. Jakštas, Dr. A. Budreckis ir min. S. Lozoraitis, Sr.

Autoriai straipsnius jau parašė, vyr. redaktorius patvirtino ir jie Dr. A. Budreckio išversti į anglų kalbą. Knygos pavadinimas neminimas, bet turinys apimsiąs šias temas: proistorę, nepriklausomybės atkūrimą ir Lietuvos laisvės metus, okupaciją ir rezistencines kovas, užsienio lietuvių pastangas ir ateities perspektyvas.

Veikalas, kaip „Dirvoje“ aiškina, parašytas ne partinėms ar organizacinėms ambicijoms patenkinti, bet todėl, kad tokio leidinio visiems labai trūksta ir niekas kitas ligi šiol nesuruošė išleisti. Nusakoma veikalas (teisingiau — knygos) metrika ir nemetrika: „Kad veikalas nesimatytų politinio propagandinio atspalvio, leidėjas LNF jame savo vardo nesigarsins. Bus tik autorių pavardės, amerikiečių leidyklos vardas ir norime pažymėti garbės rėmėjų pavardes, aukojusių šiais Laisvės Kovos metais ne mažiau kaip šimtą dolerių“.

Tikrai būtų malonu matyti ir skaityti tautininkų be partinės ambicijos išleistą knygą, tačiau aiškimas, jog leidėjas veikalas nesigarsins ir tuo bus nudangintas veikalas politinis ir propa-

galo“ vyriausios šios operos herojos balso nebebuvo girdėti, o girdėjosi tik solistės melodiją dubliuojanti fleitės ir obojau balsai. Buvo galima tik matyti jos pastangas kaip nors prasišverbti per „uždangą“. Iš tikrųjų gi viršų visos tos ansamblio, choro ir orkestro uždangos laisvai plaukė skambus ir landus kaip varpelis, Marcellinos-Daivos Mongirdaitės balsas. Opera betgi nėra „Marcellina!“

Na, bet Danos Stankaitytės, kaip solistės, vardas nuo to nė kiek negali nukentėti. Šis reiškinys nebuvo jokia josios kaltė, o tik keistos balsinės konjunkcijos išdava.

Bendras operos spektaklio įspūdis — dėkingas.

Operą dirigavo, kaip ir visada, tas pats Aleksandras Kučiūnas.

5 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, APRIL 6, 1968

gandinis, atspalvis, yra naujas išradimas. Reiktų jį kur nors užpatentuoti. Iki šiol žinoma, jog turinys suteikia kūriniui „atspalvį“. Pagaliau, ko kalbėti apie politikos baimę, jei knyga yra skiriama politikai — Lietuvos laisvės bylai?

Kita tautininkų organizacija, Viltis, Inc., Cleveland, Ohio, praeitais metais išleido antrąją laidą „Timeless Lithuania“. Knygos autorius yra Owen J. C. Norem, B. D., L. L. D., Jungtinių Amerikos Valstybių nepaprastasis pasiuntinys ir ministras Lietuvai. Tose pareigose Lietuvoje išbuvo nuo 1937 iki 1940 metų vasaros, iki Sovietų Sąjungai Lietuvą pavergė.

Kada buvo išleista pirmoji knygos laida nepažymėta, tačiau iš dedikacijos, kur sakoma, jog knyga skirta Lietuvos laisvės bei nepriklausomybės 25 metų sukaktuvėms — sidabriniam jubiliejui, ir iš teksto, kuriame kalbama apie 1918 metus, akylas skaitytojas nesudėtingu aritmetikos veiksmu išskaičiuos, jog pirmoji knygos laida išleista 1943 m. Šiaip, iš pirmo žvilgsnio dedikacija, kuri neturi datos, teikia klaidinantį vaizdą, tartum II laidos išleidimo, 1967, metai yra sidabrinio jubilėjaus metai.

Antroji knygos laida perspauzdinta be pataisų, su pirmosios laidos klaidomis bei su pasenusiomis išvadomis. Pvz., nacių, arba Neuman-Saas, byla buvo sprendžiama ne Klaipėdoje, bet Kaune, Teisingumo ministerijos rūmų salėje teismas posėdžiavo; „Timeless Lithuania“ knygoje, išleistoje 1967 metais, „tebelaukiama“ kada pasibaigs Antrasis pasaulinis karas — kada bus nugalėta Vokietija, Italija ir Japonija“.

LNF žada knygą anglų kalba, kuri aprašys proistorę ir Lietuvos istoriją. Panašaus turinio yra ir Dr. Noremo knyga — prasideda proistorė, yra pasakojimų apie nepriklausomybės atkūrimą, yra gražių legendinių pasakojimų, tikrų žinių apie tautos praeitį, baigiama komunistų ir vokiečių okupacijomis bei Lietuvos nepriklausomybės viltimis.

Autorius labai šnekus, stilius išštas, daug nereikalingų pasikartojimų. Skaitytojas, kurs nepažįsta Lietuvos, skaitys daug gražių žaidimų, bet nekartą jis bus pamaitintas ir netikra, šališka informacija. Knygos skaitytojas, kurs pažįsta Lietuvos gyvenimą ir yra objektuvus, turėtų nekartą nustebti autoriaus šališkumu ir nepaprastu A. Smetonos valdymo laikotarpio garbinimu. Jau tas faktas, kad knygon teidėtas tik A. Smetonos paveikslas, aplenkiant prezidentus A. Stulginskį ir K. Grinių, parodo autoriaus minčių „atspalvį“.

Kadangi autoriaus planas silpnas ir šokinėjama nuo vienos temos prie kitos, tad kartais pamirštama kas jau buvo kalbėta ir kitoje knygos vietoje nušėkama apie tą patį dalyką visai

kitaip. Pavyzdžiui imkim autoriaus aprašymus, kaip Sovietų Sąjunga okupavo Lietuvą: — yra labai daug tiesos, faktais paremtos, bet kai kur nušėkėta nei šis nei tas. Apie „Liaudies seimo“ rinkimus rašydama autorius kaltina Lietuvos žmones (180 pl.), kad jie iš baimės savo nepriklausomybę pardavė bolševikams — ir tik smulkiųjų raidelių išnašėle prasitaria, jog esąs ir toks apskaičiavimas, jog tik 17% Lietuvos žmonių tebesavę už Dekanozovo suplanuotus žygius.

Prieš 1926 m. gruodžio 17 d. perversmą Lietuvos gyvenimo autorius asmeniškai nematė ir nepažino. Savo knygoj jis kartoja poperversminės propagandos kaltinimus demokratinėms vyriausybėms, aiškina, jog žemės reforma sužalojo (crippled) žemės ūkį, pabrėžia A. Smetoną buvus prieš žemės reformą, kartoja pasakas, jog bolševikų pavojaus akivaizdoje įvyko 1926 metų perversmas.

Perdaug užimtų vietos minint visus Dr. Owen Norem surašytas A. Smetonos liaupsinimo tiradas bei nutylėtus faktus apie konstitucijos nelegalius pakeitimus bei kt. Į šališką propagandą persimetęs, autorius A. Smetonos valdymo laikais išrinktą marionetinį seimą net gretina su Amerikos kongresu. Jis išspausdino Lietuvos seimų statistkos lentelę, iš kurios matyti, kad 1936-40 (ne 1936-41 kaip klaidingai išspausdinta, penkto arba A. Smetonos seimo 1941 m. nebebuvo) tik tautininkų partijos ir trys mažumų (Klaipėdos krašto) atstovai tebuvo. Autorius šitaip tą seimą (117 psl) nusako: „These figures would seem to indicate that the fifth Seimas was little more than a “Yes” body. However, the members were working in entire sympathy with their executives and the conditions can be likened unto a completely Democratic Congress such as America had in the thirties“ ...

„In the thirties“, t. y. prez. Rooseveltto laikais, Amerikos piliečiai turėjo teisę balsuoti arba už demokratų arba už respublikonus. Balsavo už demokratų. Lietuvos žmonės pagal A. Smetonos įstatymus tokios laisvės neturėjo, kandidatai į seimo narius buvo parinkti tautininkų partijai bei vyriausybei ištikimi žmonės. Tad labai keista, kad demokratinės Amerikos ministeris taip nuslinko į perversminės santvarkos garbinimą.

Kazys Binkis

GELEZINIO VILKO MARSAS

Juodbėriai, galvas aukštyn!
Vilko maršą drožkit kojom!
Likit, sesės — mes išjogjam,
Mes tejosim lig rytojaus,
O rytoj ugnin.

Marš, marš pro žvėryną,
Palei kalną Gedimino,
Marš, marš pirmyn!

Palei Vilijos krantus
Dunda šūviai, skamba plienas,
Pasilik, sesės, vienos.
Raitelių neilgos dienos —
Rinkit sau kitus.

Marš, marš viens po kito,
Rytoj mūsų anksti rytą,
Marš, marš, pirmyn.

Arėm, sėjome laukus,
Drauge piovėm lankoj šieną ..
Dalis — kardas to pat plieno —
Išguldysime kaip šieną
Priešus plėšikus.

Marš, marš pilnu šuoliu,
Lenkai kraštą mūs užpuolė,
Marš, marš, pirmyn!

Girdit! — Po visus kraštus
Zvanga mums paruošti pančiai.
Priešai lenda kaip šarančiai.
Geležinio Vilko dančiai
Darbo bus, tai bus.

Marš, marš pro žvėryną,
Palei kalną Gedimino,
Marš, marš, pirmyn!

♦ Inž. Liūdas Mikšys parašė ir išleido milžinišką knygą „**15 istorijos ūkanų ateina Lietuva**“. 700 psl., kieti viršeliai. Priedamas Hammond išleistas istorinis tautų kilnojimosi žemėlapis. Lietuviški vardai Azijoje, Graikijoje, Dunojaus paupyje, jų šaknys, palyginimai. Kalbama apie lietuvių tautos praeitį nuo Homero laikų iki Viduramžių. Labai plačiai aptartas lietuvių tarmių klausimas ir dvibalsių pasikeitimai. Kalbininkams ir istorikams privaloma studija. Gera dovana besimokančiam jaunimui. Kaina \$15.00. Pasiuntus tokiai sumai čekį arba Money Orderį **Naujienuoms, 1739 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, Mikšio knyga** tuojau bus pasiūsta. (Pr).

Naujienu administracija turi daug gražių ir nebrangių knygų, kurias galima tik už kelis dolerius įsigyti. Knyga yra geriausias žmogaus draugas, tad ir Tamsta išigyk bent keletą tokių draugų.

SKAITYKITE NAUJIENAS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU
APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams medžiagų.

CARR - MOODY LUMBER COMPANY
3039 So. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

(pas.) Emilija Janonytė. Pasirašyti po šio nepilnametėi dukterei Emilijai Janonytei duodame sutikimą: (pas.) Marė Janonienė. M. Janonis (Martyno Janonio parašas yra rusų raidėmis. J.).

Kaunas. 1921 m. birželio 28 dieną. Aš Kauno Notaras, Ipolitas Barauskas, šiuo liudiju, kad aukščiau padėti parašai padaryti prieš manęs Notaro mano kontoroje, Daukanto gatvė, No. 11 man nežinomų piliečių; nepilnametės Emilijos Janonytės ir jos tėvų Martino ir Marės Janonių, sutikusių pasirašyti šį raštą jai, nepilnametėi, gyvenančių Kilučių kaime Biržų valsč. Biržų-Pasvalio apskr., patikrinusių savo asmenybę Užsienio pasais duotiems jiems Vidaus Reikalų Minijos Kaune 1920 m. gruodžio 9 d. pasp. No. 12444, 12445 ir 12446. (pas.) Kauno Notaras Ip. Barauskas (Antspaudas). Rejestro No. 3587.

Kaunas, 1921 m. Birželio 28 dieną. Aš Ipolitas Barauskas, Kauno Notaras. šiuo liudiju, kad nuorašas šis žodis į žodį atitinka originalui, kurį pristatė man pilietė Emilija Janonytė, gyv. Kilučių kaime Biržų Vals. ir apskrities. Originale nicko ypatingo ne atrasta. Nuorašas šis paskirtas pristatymui įstaiagai paliuosotai nuo žyminio mokesnio. Prirašyta: "Vidaus Reikalų M-jos Kaune" kas yra tikra.

Kauno Notaras (pas.) I. Barauskas". Pabaigoje notaro antspaudas, kuriame įrašas: "Kauno Notaras", o viduryje antspaudas — Lietuvos Vytis".

Kiek ir kokius rankraščius Janoniai tuokart perdavė "šviesos" B-vei, kuri tais pačiais metais (1921 m.) išleido Juliaus Janonio raštų rinkinį — Raštai — iš sutarties teksto nematyti. Bet tų raštų - rankraščių turėjo būti nemažai. Tačiau labai būdingas toje sutartyje esąs įrašas: — "Perleidžiamieji raštai įkainuojami sumoje vieno šimto auks. (100 auks.)". Jis būdingas tuo, kad poeto raštai taip pigiai tada tebuvo įvertinti. Tos B-vės tvarkytojai išleido Janonio Raštų 12,000 egzempliorių. Kiekvienas egzempliorius buvo pardavinėjamas po 15 (penkiolika) auksinų. Ir tų raštų paklausa buvo gera. Taip tvirtina B-vės vedėjas ar jos įgaliotinis — Zigmas Valaitis. Kiek egzempliorių tų raštų buvo išplatiata per, beveik, trejetą metų ir kokį pelną turėjo "šviesos" b-vė, nežinoma, nes toji Kooperatinė "šviesos" B-vė, kaip subversyvinė, Lietuvos vyriausybės 1923 metais buvo uždaryta — likviduota.

Bet yra žinoma, jog tuokart poeto tėvai ir jų įgaliota nepilnametė dukterė Emilija ne visus rankraščius "šviesai" atidavė, nes 1957 metais Lietuvoje išleistame Janonio Raštų dvitomyje, I-mo tomo psl. 352 teigiama:

"1924 m., minint J. Janonio

30 m. gimimo sukaktį, Jungtinėse Amerikos Valstybėse išėjo daugiausia dar nespausdintų J. Janonio vaikystės eilėraščių rinkinys: "Juliaus Janonio Jaunų dienų raštai" ... Šiam rinkiniui, matyt, daugiausia buvo panaudoti M. Janonienės į JAV nusiųvežti poeto rankraščiai". (pabraukta mano. J.). Vėliau nei periodinėje Amerikos lietuvių spaudoje, nei atskiru leidiniū naujų Janonio eilėraščių nebuvo paskelbta, ir dėl to tenka spėti, kad minėtame rinkinyje (1924 m.) buvo sudėti visi poeto motinos M. Janonienės į Ameriką atsivežtieji rankraščiai.

Lietuvoje, išvykstant Janoniams į Ameriką 1921 metais, buvo paliktas didokas pluoštas J. Janonio rankraščių, kurie dėl šių eilučių autoriaus kaltės ir nesusiūvokimo yra dingę, arba, jeigu surasti, tai ne visi paskelbti. Šitokį daleidimą leidžia tvirtinti Janonio "Raštų" pirmo tomo 357 puslapyje esąs įrašas:

"LKP Centro Komiteto Partarchybe yra keliolika J. Janonio eilėraščių, nurašytų, kaip galima spėti iš rašysenos, keletos nelabai raštingų žmonių atskiruose lapeliuose. Nurašyti dažniausia pirmųjų metų J. Janonio eilėraščiai..."

Jeigu, iš tikrųjų tai yra tie Janonio raštai, kuriuos jo sesuo Emilija paliko Lietuvoje, tai tie "nelabai raštingi žmonės", kurie "atskiruose lapeliuose" tuos nuorašus padarė, buvo jaunesnioji sesuo Emilija ir šitą ciklą rašančiojo sesuo Ona ir vyresnysis brolis — Juozas. Kaip tie nuorašai (ten buvo ir paties poeto ranka rašytų eilėraščių) pateko į "ciklininko" rankas ir kodėl dingę? Čia, noromis, nenoromis, tenka šiek tiek grįžti į prateitį ir tarti keletą žodžių atsiminimų formoje.

1914 metais, prasidėjus I-jam pasauliniam karui, vienas mūsų brolių buvo mobilizuotas į Rusijos caro armiją. Kadangi mūsų, paprastų kaimo grytelininkų, tėvas anksti mirė, palikdamas mūsų motiną su šešiais nepilnamečiais "pilvaziokais" (5-ki berniokščiai ir 1 mergaitė), tai galima suprasti, kokian vargan ji buvo įstumta. Ir mes visi dėl to turėjome atpilti "pyliavas" pas turtingesniusius piemenavimo ir, vėliau, pusherniavimo ar bernavimo pavidale.

1915 m. pavasarį sesuo nuėjo piemenauti pas stambius Lyglaukių vienkiemio ūkininkus — Kregždės. Tas vienkiemis buvo į rytus nuo grafo Tiškevičiaus rezidencijos širvėnos ežero šiaurinėje pakrantėje ir netoli vieškelio, vedančio iš Biržų į rytus ir nuo Parovėjos dvaro išsišakojančio į Nemunėlio Radviliškį ir į Papilį. Taip sakant, centrinė susisiekimo arterija, einanti pro Biržus iš vakarų į rytus, O kairiuomenei, besikaunant, žygiuojančiai į vieną ar kitą pusę, labai svarbūs keliai, todėl ir I-jo pasaulinio karo metu vokiečiai atstumdami rusus, veržėsi į rytus keliu, einančiu ta kryptimi. 1915 metų rudenio vyko didelis

mūšis tarp vokiečių ir rusų kairiuomenių rytinėje Biržų laukų pusėje palei anksčiau minėtą vieškelį. Vokiečiams beartėjant, daugelis Lietuvos gyventojų traukėsi nuo fronto į Rusiją. Jų tarpe buvo ir Lyglaukių Kregždės, o kartu su jais ir piemenaitė Onutė. Argi ją vieną paliksi karo ugnyje?

Brolis, mobilizuotas į armiją, fronte buvo sužeistas ir, pagijęs, gavo darbo kažkurioje Rusijos miesto geležinkelio stotyje. Jis, čia gyvendamas, susiklausinėjo ir surado kartu su buvusiais jos šeimininkais atsibaciusią seserį, kurią "ipiršo" į "Martyno Yčo" gimnaziją Voroneže. Čia sesuo baigė dvi ar tris klases ir, karui pasibaigus 1918 m. kartu su broliu grįžo Lietuvon.

Tais metais jau ir "ciklininkui" buvo atėjęs laikas "vaikščioti paskui karvės uodegas". Syveto lygintojų terminu: vergauti "buožėms". Ir vieną rudenį, grįžus su "paviržiumi" iš piemenavimo karalystės, teko sutikti pas seserį dažnai ateinančią draugę. Jos tėvai neseniai buvo atsikėlė į mūsų kaimo nuomininkais.

Tai buvo vidutinio ūgio, visada tvarkingai apsirengusi, kupli, apskrito veidelio, putniomis lūpelėmis mergaitė. Kadangi mano sesuo buvo lankiusi gimnaziją Voroneže, kur kurį laiką ir pas mus atsilankančios mergaitės brolis mokėsi, ir ten buvo šiek tiek praprususi, o jos — sesers — naujoji draugė tada kaip tik tai lankė kažkurį Biržų gimnazijos klasę, o daugiau tokių mergaičių tada mūsų kaime nebuvo, todėl visai suprantamas jų abiejų susidraugavimas ir, žiemos vakarais susitikus, mergaitiškų godų išsipasakojimas, sentimentaliomis, ilgesio pilnomis lietuviškomis dainomis pajvairinamas. Vienos tų dainų nuotrupos liko atmintyje iki dabar:

"O, kad tu žinotum širdies mano skausmą,

Tai tu nepaliktum manęs...

Sugrįžk, bernužėli, ir sėsk šalia manęs,

Mielai apkabinsiu tave...

Mylėsiu, žiūrėsiu, kaip motin vaikeli,

Ir širdį tau duosiu savo..."

Dabar negalėčiau pasakyti, kas būtų įvykę su mano vargana širdimi, jeigu tuo laiku ji jau būtų buvusi pakankamai subrendusi romantiškajai jaunolio nuotaikai. Greičiausia, būčiau pradėjęs įsivaizdinti, jog toji daina ir man skirta. Deja, to tada dar nebuvo. Tačiau sesers draugės kone kasdien laukdavo visai kitais išskaičiais.

Tada jau mokiausi III-me pradinės mokyklos skyriuje Biržuose. Ten mano mokytoju buvo pusanžis, augalotas, inteligentiškos išvaizdos ir laikysenos vyriškis, pavarde Vado-palas. (Gal tas pats, kuris kartais Naujienose išsitaria kalbos ir kitais dalykais?). Klampodavau, kartu su kitais mūsų kaimo "studentais" į tą mokyklą kasdien 3-4 kilometrus ir atgal. Dažnai šlapias iki "kly-

no", permirkusiomis nuo lietaus arba tirpstančio sniego naginėmis, kurias prieš pamokas ir pertraukų metu prisieidavo džovintis prie klasėje, antrame aukšte, esančio, sienoje įmūryto pečiaus. Prie to paties pečiaus, gal būt, ne kartą šildydavosi ir poetas Janonis, anksčiau toje pat mokykloje mokėsis pas mokytoją Protą.

Mokytis labai norėjau ir mokslas sekėsi pusėtinai. Tačiau būdavo dalykų, kuriems praversdavo pašalinių patarimai ir pagalba. Tuo išganinguoju patarėju ir pagalbinku būdavo sesers draugė gimnazistė. Kiekvieną kartą, kai susikaupęs ir susirūpinęs sėsdavau prie atversto uždavinio (o atsiversdavau beveik visada, kai tik sesers draugė įžengdavo į mūsų "paločių"), ji prieidavo tardama:

"Kaip tau, Jurgi, sekasi?"

"Taip sau", atsakydavau nekaltiausio avinėlio, kuriam viskas gyvenime "aišku", balsu, "tik, va, šis vienas uždavinys painus".

Gimnazistiukė žvilgterėdavo į tą "painųjį" uždavinį ir, paėmusi iš manęs pieštuką, kaip mat ji nepainiu padarydavo. Jai pačiai gimnazijoje einamieji visi dalykai būdavo aiškūs. Yra pasakojusį atsitikimą su aritmetikos rašomuoju darbu. Mokytojas tam rašomajam paskyrė uždavinį, kurį tik ji viena teišprendė. Uždavinys buvo virš 30 klausimų ilgio! Mokėsi labai gerai, nors, šiaip, jos būta svajotojos-romantikės: dažnai, grįždama iš gimnazijos, atsisėdavo ant pusiaukelyje iš Biržų į kaimą, kuriame gyveno, esančių kapinių mūro ir prapsvajodavo ten iki išnaktų...

Paskiau ji mūsų kime įsteigė jaunimo švietimosi kuopelę. Kiekvieną šeštadienį jaunimas susirinkdavo vieno ūkininko seklyčioje, kur būdavo skaitomos įvairaus turinio knygos (skaitydavo ji pati), duodavo tų knygų jaunuoliams parsinešti į namus; be to, patys jaunuoliai, kiekvienas iš eilės, se-

(Nukelta į 7 psl.)

LIETUVAI Oficialiai Garantuota

geriausia ir vertingiausia
dovana yra

DOVANŲ PAŽYMĖJIMAI,
kurie yra vertingesni net už
siuntinius. Jais jūsų giminės gali
išgyti viską, ką tik norės per
SPECIALIAS DOLERIŲ KRAU-
TUVES Vnesposyftorgo ŽYMAI
NUMAZINTOMIS KAINOMIS,
ką jūsų giminės galės jums pa-
tvirtinti.

JOKIŲ PAPILDOMŲ MOKES-
ČIŲ nei siuntėjui, nei gavėjui.
UŽSISAKYKITE DABAR PER

INTERTRADE EXPRESS CORP

125 East 23rd Street
NEW YORK, N. Y. 10010

KLAUSKITE MŪSU NEMOKA-
MO KATALOGO su visomis in-
formacijomis Podarogits Inc.
Igalioje atstovo.

SVARBŲ. AUTOMOBILIAI
10% NUOLAIDOS.

Užsisakykite dabar ir sutaupy-
site daug pinigų. Paskutinė da-
ta: balandžio 25 d. 1968 m.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 6-to psl.)

kančiam susirinkimui išmok-davo eilėraščių, kuriuos, kaip kuris sugebėdavo, deklamuoda-vo arba ką nors mintinai iš kny-gų išmokęs, papasakodavo. Mokyklinis prieauglis lankyda-vo Biržuose esančią pradinę mokyklą, o subrendėlis jaunimas laisvanoriškai lavindavosi namie. Tai buvo tada, kai Lie-tuvos savanoriai kovėsi fron-tuose už Lietuvos nepriklauso-mybę 1918-1921 m. Knygų to-ji mergaitė turėjo nemažai. Jai jai buvo palikęs jos brolis gimnazistas, 1915 metais, su kitais moksleiviais nuo karo grėsmės pasitraukęs į Rusijos gilumą. Tai buvo Julius Jano-nis, o mano sesers draugė — gimnazistė — jo jaunesnioji sesuo Emilija Janonytė.

Ji 1921 m. vasarą kartu su savo tėvais išvažiavo į Ameri-ką. Išvažiudama paliko mano seseriai savo brolio poeto rank-raščių.

Čia buvo jo paties sukurtų eilėraščių, proza rašytų dalykė-lių (ilgokas rašinys apie didin-gą Biržų pilį), vertimų iš latvių ir rusų kalbų, gausiai jo surink-tos tautosakos ir pns. Dalis tų rankraščių buvo paties poeto ranka parašytų, bet didžioji da-lis — nuorašai, kuriuos padarė, kaip anksčiau minėta, jo sesuo Emilija, mano sesuo ir brolis. Kai kurie eilėraščiai nebaigti kurti.

"Kiek visokių skausmų ir minčių,
ir jausmų
Paslėpta širdies gilumoje!
Kaip siautoja audra visą dien-
galinga —
Tai yra tik mano žinioj.
Aš išrodau ramiu, žmogumi,
paprastu, —
O širdis . . ."

arba:

"Jei galėčiau išreikšti visus
tuos jausmus,
ir tą audrą, kur siaučia giliai
širdyje,
Tai aš būčiau didžiausiems
poetams lygus
Ir sutverčiau dainas,
Taip be galo gražias . . ."

Be to, atsimenu, ten buvo vertimas iš rusų kalbos. Matyt, vertimas darytas pradžioje po-eto kūrybinės "karjeros", nes, kaip ir kiti jo raštuose esą to laikotarpio vertimai, gan silp-noki. Minimas vertimas buvo poema apie Napoleoną. To ver-timo užsiliko atmintyje tik vie-nas kitas gabalėlis:

"Mėlynoms' vilnims okeano,
Vos tik žvaigždės pasirodo,
Plaukia vienas burlaišys,
Skrenda iš visų jėgų.
Nematyti jame kapitono,
Negirdėti ir jūreivių jame,
Bet uolų nei kokių seklumų,
Net audrų nebijo jisai . . .
Yra sala tam okeane,
Iškalta iš kieto granito.
Toj saloje yr kapas;
Jame imperatorius užkastas . . ."

Ar toji poema buvo visa iš-versta, ar tiklai jos dalis, nebe-atimenu; perilgas laiko tar-

pas. Nei tos poemos autoriaus neįsidėmėjau. Bet ir dabar, iš-leistus J. Janonio raštus per-skaitęs ir perkratęs daugelį apie jį rašytų straipsnių bei jo pažįstamų atsiminimų, niekur neužtikiau tos poemos vertimo nei užsiminimų apie tą verti-mą. Gal visa yra dingę, kaip ir kiti kadaise mano rankose bu-vę rankraščiai.

Tuos rankraščius Janonio jaunesnioji sesuo, išvykdama į Ameriką, paliko mano seseriai pasaugoti iki ji pati paprašys juos jai į Ameriką nusiųsti. Bet kai ji atsiuntė mano seser-iai laišką, prašydama tuos rankraščius jai atsiųsti, jų ma-no sesuo jau nebeturėjo, nes aš juos buvau savavališkai paė-męs ir atidavęs kitiems, iš ku-rių rankų jie ir visai dingo.

Kaip tatai atsitiko?

Nuo pat pirmųjų mokslo dien-ų Biržų gimnazijoje mano lietuvių kalbos mokytoju buvo Jurgis Kutra. Geras tai buvo mokytojas ir auklėtojas. Labai mėgo savo dėstomąjį dalyką, lietuvių ir įvairiausių kitų tau-tų rašytojų kūrybą. Tuo suge-bėdavo suįdominti ir savo mo-kinius. Su jais yra išvertęs ir iš-leidęs ne vieną knygą. Čia lei-džiu sau pacituoti vieną kitą ištrauką iš rašinio, esančio Lie-tuviškosios Enciklopedijos XIII t. psl. 446-7:

"Kutra Jurgis (g. 1891 Šniur-kiškių k. Biržų vls. ir aps.) 1919 dirbo Biržuose Saulės pro-gimnazijoje, vėliau Biržų vlst. gimnazijoje, dėstė lietuvių kal-bą, lietuvių ir pasaulinę litera-tūrą. Be tiesioginių mokytojo-pedagogo pareigų, visą laiką aktyviai reikiškesi Biržų mst. vi-suomeniškai kultūriniam gy-venime. 1922 draugė su rež. B. Dauguviečiu įsteigė Dailės Draugiją Mūza, kuri rūpinosi dramos spektakliais. K(utra) ne tik patsai vaidino, bet ir režisavo moksleivių, šaulių ir kt. organizacijų spektaklius. Rū-pinosi ir dramos veikalų verti-mu į lietuvių kalbą (A. H. Ka-najevos Moterų triušas 1937 ir kt.)... Buvo Liet. Tautosakos archyvo narys korespondentas, moksleivių pagalba surinko daug dainų, pasakų, patarlių ir kt. Uoliai talkino prof. Balčiko-niui, rinkdamas šiaurės Lietu-voje retesnius žodžius, posa-kius ir pan... Redagavo moks-leivių vertimus, kuriuos išleido Kultūros b-vė, šv. Kazimiero knygynas ir kt. Išvertė K. A. Rubakino šiaurės Ledjūryje 1930, W. Šekspyro Otelio 1921, R. Gustafsono Jūrų karaliaus vainikas 1925, Metelinko Se-suo Beatrisa, Neprašyta vieš-nia, Dickenso Dovydas Koper-fildas, Oliveras Tvistas 1928, Jaunuolėlių gyvenimas 1929. Kurį laiką buvo LVL S-gos na-rys ir veikėjas, bet vėliau akty-viai politiniame gyvenime ne-bedalyvavo. Žinomas buvo Bir-žuose kaip geras kalbėtojas. Priklausė mokytojų profesinei sąjungai, bendradarbiavo Mo-kykloje ir Gyvenime, Biržų Ži-niose, Lietuvos Žiniose.

1941 VI. buvo bolševikų iš-

tremtas į Sibirą. Mirė tremtyje 1943 kovo mėn."

Tai toks buvo Biržų gimnazi-jos lietuvių kalbos mokytojas Jurgis Kutra, kuris man esant II ar III klasėje, kartą skaitė birziečio Juliaus Janonio poezi-ją ir aiškino mūsų klasei to po-eto gyvenimą ir veiklą. Tuo lai-ku jau turėjau to poeto raštų, išleistų 1921 m. rinkinį. Jį bu-vau kartą kartus skaitęs, o ir jo rankraščius vartęs bei ne kartą peržiūrėjęs. Po tos pamokos pasisakiau tam mokytojui, jog turiu Janonio rankraščių. O mokytojas Kutra į tą mano pa-sigyrimą tarė:

"Yra ruošiamas pilnas Jano-nio raštų rinkinys. Gal galėtu-mei tuos rankraščius man at-nešti?"

Pažadėjau, ir nieko seseriai nesakęs, paėmiau tuos rankra-ščius ir kitą dieną nunešęs į gimnaziją, įteikiau juos savo lietuvių kalbos mokytojui. Ku-riam laikui praėjus sesuo pak-lausė mane, ar aš nežinau, kur tie rankraščiai, nes Juliaus sesuo prašo juos jai nusiųsti į Ameriką. Tada seseriai pasisa-kiu, kur tuos rankraščius nu-danginau. Prizadėjau paprašyti mokytoją juos man grąžinti. Paprašius jis nieko neatsakė. Po kurio laiko, sutikęs tą mo-kytoją gimnazijos salėje (gim-nazija tada buvo Jansono na-muose, kur vėliau, pastačius gimnazijai specialius rūmus Biržuose, buvo įsikūręs paštas),

vėl prašiau tuos rankraščius man grąžinti. Tada jis prisipa-žino:

"Tų rankraščių aš nebeturiu. Juos atidaviau Striužui" (Striu-žas tuo kartu mokėsi Biržų gimnazijoje, kelias klases auk-ščiau už mane. Jis buvo gan pasiturinčių tėvų vaikas. Jo tė-vai Biržuose turėjo dviejų auk-štų mūrinį namą Tiltto gatvėje, kuriame laikė vyno parduotu-ve, o jis buvo areštuotas (už komunistinę veiklą) ir įkalin-tas Panevėžio kalėjime. Ten dingo ir tie rankraščiai..."

Kiek laiko gimnazistas Jonas Striužas (kiti rašo — Stružas) išbuvo kalėjime, nežinau ir as-meniškai su juo pažįstamas ne-buvau. Pažinojau jį iš matymo. Kartą mačiau jį Biržuose jau iš kalėjimo paleistą.

"Tai argi tada, kai jis buvo paleistas, nebuvo galima iš jo sužinoti, kur tie rankraščiai yra ir koks jų likimas?" — toks visai logiškas klausimas. Žino-ma, kad taip, bet Striužas, ku-riam mokyt. J. Kutra perdavė čia minimus Janonio rankra-ščius, būdamas kalėjime, gavę nervų pakrikimą ir, paleistas, gyveno pas tėvus. Iš jo nieko nebegalima buvo sužinoti, nes buvo psichinis ligonis.

Tai ir visa "istorija" apie mano pražudytus Janonio raš-tus.

1968.III.24.

So. Boston, Mass.

VELYKINĖS NUOLAIDOS

10% NUOLAIDOS

VISIEMS

AUTOMOBILIAMS

UŽSAKYTIEMS DOVANŪTI GIMINĖMS,
GYVENANTIEMS LIETUVOJE AR RUSIJOJE

Nuolaidos veikia iki 1968, balandžio 28 d.

PRASOME UŽSAKYTI TUOJAU PER BET KURIĄ IŠ
MŪSŲ AFFILIATES IR JŲ SKYRIUS.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 CI 5-7905

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019

Tel.: 212 — 581-6590

212 — 581-7729

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 WA 5-3455

ARBA PER

PODAROGIFTS, Inc.

220 PARK AVE. SOUTH, NEW YORK, N. Y. 10003

Tel.: 212 — 228-9547

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

GRAFIKOS PARODA VIDUTINIŠKA, BET DIDELĖS PREMIJOS

Chicagos Meno institute dabar vyksta 71-ji Chicagos ir jos apylinkių dailininkų suruošta grafikos ir akvarelės darbų paroda. Išstatyta 87 kūriniai, kurie liudija, jog dailininkai kalba skirtingom kalbom, ne vienodą techniką naudoja, bet visi jaučia modernaus gyvenimo pulsą. Ten yra nemažai fantazijos, savotiškų idėjų bei nekalto humoro. Pav. Gladys Nilsson už akvarelę "Ružavas dangus naktį" laimėjo aukso medalį ir \$1.500 Loganų šeimos premiją. Nieko tame paveiksle nėra ypatingo, gal tik dėlto jūrą komisijs premijavo, kad jis skirtingas nuo kitų. Monotoniškai ružavos, kaip paprasti žmonės sako: "popierinės spalvos", išmėtytos gabalais. Tik gimnazistai taip daro... George Wohrl laimėjo \$2.000 premiją už "Priemiestį", akvarelę. Šis paveikslas didelio formato, realistinis, pavaizduoja gulincias nuogas moteris, jų tarpe gyvulių aprenktus drabužiais, arklys šoka į jūrą ir t. t. Tai surrealistinės koncepcijos paveikslas, gan įdomus ir gražios spalvos. Gal būt geriausias premijuotas paveikslas bus Francis J. Piatego, tai "16 vamzdžių piešinys", už kurį jis laimėjo Paulinos Palmer \$1.500 premiją. Tai originali idėja, kukli kompozicija, be pretenzijų jokiam stiliui — juodas-baltas trijų matavimų piešinys.

Yra kitų gerų paveikslų, pvz. Keith Archepohl intaglio būdu sukurtas "Klausk, žiūrėk ir kalbėk" paveikslas. Šis paveikslas realistinio pobūdžio, bet turi gilią vidutinę mintį. Barboros Spitz spalvotas ofortas "Teisybės burna" išsiskiria iš kitų kūrinių technika ir stilu-

mi. Evelyn Satsinger išskirtinas monoprint darbas "Pliusas-Minusas". Geometrinių abstrakčių formų montžas; kuklios, ramios rusvai pilkos spalvos.

Yra tik vienas superrealistinis gėlių naturmortas (akvarelė), kurį nutapė Doris Buckley. Darbas pareikalavęs daugelio savaičių, o gal mėnesių laiko, nes labai preciziškai atlikta kiekviena lapelio gyslė ir detalė neaplenkta. Seymour Rosofsky "Supermarket Parking Lot" neblogas, bet prozaiskas akvarelės kūrinys, kur šeštadienį suvažiavę žmonės apsipirkti, automobilius arti vienas prie kito pasistatę, duris atidarydami mašinoms šonus įlenkia. (Man nekartą taip padarė). Bet yra tokių darbų, kurie neturi nei minties, nei tikslo, tik šiaip sau šis tas pablevyžgota linijom, anot J. Aiscio.

Šioj, kaip ir kitose, parodoj pasigendame lietuvių dailininkų, kurių turime neblogų grafikų bei akvarelistų. Taip pat pasigendame I. Albright, Nelly Deachman, Warburg ir daug daug kitų, kurie yra nemažos asmenybės. Bet bendrai paėmus, ši paroda surengta objektyviai ir tolerantiškai, nes visoms meno srovėms durys buvo atdaros. Vis dėlto Amerikoje stokoja gerų grafikų. Skulptoriai su tapytojais konkuruoja, yra gerų akvarelistų, bet grafika čia neturi pašaukimo.

Grafika teikia plačias galimybes technikoje ir temose, todėl ir šioje parodoje yra abstrakčių darbų, yra labai preciziškai atliktų piešinių, litografijų bei kitokiom priemonėm atliktų paveikslų.

Paroda pasibaigs gegužės 12 dieną. Įėjimas nemokamas, mš

M. ŠILEIKIS

"Vasarnamiai" (aliejus)

Dail. M. Mercedes tapybos paroda

St. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, 4012 Archer Ave., šį šeštadienį, bal. 6 d. 5—7:30 val. vakaro atidaroma dail. seselės Mary Mercedes tapybos paroda.

Dailininkė Mercedes gimė Chicagoje lietuvių šeimoje. De Paul universitete gavo Ph. B. laipsnį, o Chicagos Meno institute — Master of Fine Arts laipsnį ir Garbės pažymėjimą tapyboje. Ji dalyvavo grupinėse dailės parodose ir turėjo individualių parodų. Apie savo kūrybą ji taip pasisako:

"Aš suradau, kad šių dienų menas (neskaitant tų, kuriems pagrindinis tikslas yra sukurti ir sukelti sensacijas) nėra toks paviršutiniškas ir netikras, kaip iš pirmo žvilgsnio atrodo. Bėgamojo laiko menas gimsta žmogaus viduje. Aplinkinės aplinkos neliečia šių dienų menininko, kaip liudavo praityje. Nes motyvuojamasi išlavintu spalvų skoniu ir judesiais erdvės plotuose. Aš randu formas, kurias tada sekū ir išvystau iki tam tikro laipsnio. Mano užbaigtas produktas nėra paprastas atsitiktinumas, kuris turėtų bendro su kaikuriais "contemporary" darbais, bet galutinės kompiliacijos spalvų ir temos".

Dailininkės Mercedes žmonės nėra atkištiniai, kurie ieškotų, siektų garbės ir viešumos. Josios tapyboje figūros dažnai vos matomos, tarp spalvų ir sunkių formų pusiau paslėptos, tarytum žmogus būtų jaugęs į mūrą, į daiktus, nei sunkiai pastebimas, tiktai ieškant surandamas. Josios akrilio tapyboje randamos ir kitos pozityvios formos. Josios technika aiški, tvirta, originali.

Reikia pridurti, kad sesuo Mercedes dėsto meną keliose mokyklose.

BUS STUDENTŲ DARBŲ PARODA

Rosner galerija, 235 E. Ontario St., praneša, kad balandžio 11 d. bus Chicagos Meno instituto studentų darbų paroda. Šią parodą ruošia The Rosner Foundation, a non-profit organization.

Mūsų laikų dailininkai gamtą paliko poetams, rašytojams, nes gamtą jie laiko atgyventu "trafaretiniu" dalyku.

Didelis menas yra toks didelis, kad apima tarpdimensines vertybes. Jis išsiplėčia į daugelį kitų dvasinių ir esteti- nių vertybių sritis.

Pirmas matymo ir girdėjimo išpūdis tarp organizmo ir objekto, yra paviršutiniškas. Specifiškas pažinimas realybės, tuos išpūdžius gali įvertinti arba nuvertinti.

Tokie filmai kaip "Heli- lions", "Jauni daktarai" ir pan. turėtų būti uždrausti, kur rodomos žiauriausios rūšies žmogudystės ir žmogaus išniekinimas. Tokie vaizdai paskatina jaunas minkštagalvius imtis baisių žygių.

Provizoriškai nutapytas gėlių naturmortas atrodo geriau, ne kaip kruopščiai išbaigtas, nes gėles labai sunku tapyti. Užtat labai retai pasitaiko gerų gėlių naturmortų.

— NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, APRIL 6, 1968

SESUO MARY MERCEDES

"Po potvynio" (akrilis)